

ΑΝΩΤΑΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ

(Άρθρο 23(3)(γ) του Ν. 33/64 - Μεταβατικές Διατάξεις)

(Έφεση Κατά Απόφασης Διοικητικού Δικαστηρίου Αρ. 223/19)

7 Μαρτίου, 2025

[ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΣΑΝΤΗΣ, ΚΑΛΛΙΓΕΡΟΥ, Δ/ΣΤΕΣ]

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΜΕΣΩ
ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ,

Εφεσείουσα,

υ.

LUCE ATALIOTIS LTD

Εφεσίβλητης.

*Γ. Χατζηγιώργης, για ΤΑΣΣΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ
Δ.Ε.Π.Ε., για την Εφεσείουσα.*

*Χρ. Θ. Χριστάκη, για Χριστάκης Θ. Χριστάκη Δ.Ε.Π.Ε., για την
Εφεσίβλητη.*

ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Δ.: Η ομόφωνη απόφαση του

Δικαστηρίου θα δοθεί από την **Καλλιγέρου, Δ.**

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΚΑΛΛΙΓΕΡΟΥ, Δ.: Η εφεσίβλητη εταιρεία προσέφυγε στην Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών προσβάλλοντας την απόφαση της Αναθέτουσας Αρχής να κατακυρώσει την προσφορά αρ. 12/2008 *«Προσφορά για τη διορισμένη υπεργολαβία προμήθειας φωτιστικών σωμάτων για την ανάπλαση τριών πλατειών στο αστικό κέντρο Λάρνακας»* σε άλλο προσφοροδότη και ειδικότερα στην εταιρεία A. & P. Pallakis Trading Ltd (στο εξής «E/M»).

Η ιεραρχική προσφυγή, που έφερε τον αριθμό 55/2009, απορρίφθηκε από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών, καθότι κρίθηκε ότι η αναζήτηση από την Αναθέτουσα Αρχή διευκρινήσεων από το E/M σε σχέση με συγκεκριμένα ζητήματα δεν αποτελούσε παράβαση των όρων του διαγωνισμού. Η αναζήτησή τους κρίθηκε εύλογη και εντός των πλαισίων της διακριτικής ευχέρειας της Αναθέτουσας Αρχής.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, η εφεσίβλητη εταιρεία κατέφυγε στο Διοικητικό Δικαστήριο, το οποίο αποφάσισε την έλλειψη έννομου συμφέροντός της να προωθήσει την προσφυγή, κρίση όμως η οποία ανατράπηκε κατ' έφεση από το Ανώτατο Δικαστήριο στην

***Αναθεωρητική Έφεση 141/12, LUCE ATALIOTIS LTD v.
ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΜΕΣΩ ΑΝΑΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ
ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ, ημερομηνίας 28/9/2018.***

Με δεδομένο ότι η εφεσίβλητη είχε βάσει της ανωτέρω απόφασης του Ανωτάτου Δικαστηρίου έννομο συμφέρον να προωθήσει την προσφυγή της, το ζήτημα παραπέμφθηκε στο Διοικητικό Δικαστήριο προς εξέταση των λόγων ακυρώσεως. Το Δικαστήριο εξέτασε κατά προτεραιότητα, παρά την προβολή πολλών λόγων ακυρώσεως, το ζήτημα της παράβασης του όρου 110 του Τόμου Γ, που φέρει τον τίτλο «*Τεχνικές Προδιαγραφές, Ανάλυση Προσφοράς και Σχέδια των Εγγράφων του Διαγωνισμού*».

Το Δικαστήριο κατέληξε πρωτόδικα, με αναφορά και στη νομολογία του ΔΕΕ, πως τα εκ των υστέρων υποβληθέντα από το Ε/Μ στοιχεία δεν περιορίστηκαν σε απλές διευκρινήσεις ή διορθώσεις πρόδηλων εκ παραδρομής λαθών, αλλά συνιστούσαν εκ των υστέρων υποβολή στοιχείων τα οποία ήταν ουσιώδη για την αξιολόγηση της προσφοράς του. Συνακόλουθα, η ενέργεια της Αναθέτουσας Αρχής να τα αποδεχτεί, παραβίαζε τις αρχές της χρηστής δικαιοσύνης και ίσης μεταχείρισης των προσφοροδοτών και ως εκ τούτου η Αναθεωρητική

Αρχή Προσφορών εσφαλμένα απέρριψε τους σχετικούς ισχυρισμούς και την ιεραρχική προσφυγή της εφεσίβλητης.

Η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών καταχώρησε την ενώπιόν μας έφεση προβάλλοντας ως λόγο έφεσης το εσφαλμένο της αποδοχής από το πρωτόδικο Δικαστήριο των ισχυρισμών της εφεσίβλητης (αιτήτριας στην προσφυγή), ότι η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών εσφαλμένα απέρριψε τον ισχυρισμό της ότι η προσφορά του Ε/Μ ήταν εκτός προδιαγραφών και παράλληλα ότι το εύρημά της ότι ζητήθηκαν απλώς διευκρινήσεις ήταν εσφαλμένο.

Η επίδικη στην προσφυγή απόφαση της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών είχε ακυρωθεί πρωτόδικα λόγω παράβασης ουσιώδους όρου του διαγωνισμού. Ρητά αναφέρεται στον όρο, αρ. 110, ότι όλα τα ζητηθέντα στοιχεία «*θα πρέπει*» να υποβληθούν στην «*Αγγλική γλώσσα μόνου*» (βλ. ανωτέρω όρο 110).

Είναι με τέτοιο τρόπο γραμμένη η πιο πάνω πρόταση, με την χρήση κεφαλαίων γραμμάτων για την Αγγλική γλώσσα «*μόνου*», καθώς και την χρήση της λέξης «*πρέπει*» που δεν αφήνεται καμία αμφιβολία ότι πρόκειται για ουσιώδη όρο του διαγωνισμού.

Προκύπτει επομένως το ερώτημα κατά πόσο οι ειδικές περιστάσεις της υπόθεσης επέτρεπαν να θεωρηθεί ότι η υποβολή των τεχνικών χαρακτηριστικών σε σχέση με την ικανότητα αντοχής των κολόνων σε δύναμη αέρος τουλάχιστο με ταχύτητα 24m/sec σε έναν μόνο από τους καταχωρηθέντες Πίνακες με τους τίτλους στην γαλλική γλώσσα (αντί στην αγγλική) αποτελούσε παράβαση ουσιώδους όρου, επί ποινή απόρριψης της προσφοράς, ή υπό τις περιστάσεις αποτελούσε πρόδηλο λάθος ή παρατυπία, τα οποία εμπίπτουν στην εξαίρεση και για τα οποία ήταν δυνατόν να ζητηθεί από την Αρμόδια Αρχή να προσκομιστεί εκ νέου ο συγκεκριμένος Πίνακας στην Αγγλική γλώσσα.

Όπως εξήγησε η Αναθέτουσα Αρχή και επιβεβαιώνεται από το περιεχόμενο του διοικητικού φακέλου, σε άλλους παρόμοιους Πίνακες που κατατέθηκαν στην προσφορά, οι τίτλοι και οι επεξηγήσεις υπήρχαν στα Αγγλικά και έτσι μπορούσε να προχωρήσει η Αναθέτουσα Αρχή σε αξιολόγηση και του συγκεκριμένου Πίνακα, που είχε κατατεθεί στην γαλλική γλώσσα σε σχέση με την ικανότητα αντοχής των κολόνων σε δύναμη αέρος τουλάχιστο με ταχύτητα 24m/sec. Με τις διευκρινήσεις που ζητήθηκαν απλά έγινε

επιβεβαίωση των όσων αντιλήφθηκε η Επιτροπή διαβάζοντας τον σχετικό Πίνακα. Επρόκειτο εισηγούνται για λάθος που προέκυψε εκ παραδρομής, το οποίο διορθώθηκε με την αναζήτηση των λεγόμενων διευκρινήσεων.

Πρωτόδικα το Δικαστήριο αποφάσισε ότι παραβιάστηκε ουσιώδης όρος του διαγωνισμού και η Αναθέτουσα Αρχή παραβίασε το Νόμο αφού αναζήτησε υπό τύπο διευκρινίσεων την τροποποίηση της προσφοράς του E/M.

Η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών που εξέτασε το ίδιο ζήτημα είχε αποφασίσει επί του ίδιου ζητήματος αντίθετα.

Είναι ορθό βεβαίως αυτό που εντόπισε το Δικαστήριο και κατέγραψε σε σχέση με τη νομολογία, ότι η παράβαση ουσιώδους όρου του Διαγωνισμού οδηγεί αναπόφευκτα στην απόρριψη της προσφοράς του, αλλά με δεδομένη τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (**C-387/14, ημερομηνία 4/5/2017**, βλ. κατωτέρω), ότι θα μπορούσαν να ζητηθούν διευκρινίσεις σε περίπτωση που εντοπίζονται *εκ παραδρομής λάθη* στην προσφορά, το κύριο ζητούμενο υπό τις περιστάσεις που περιβάλλουν την παρούσα

υπόθεση ήταν κατά πόσο ήταν εύλογο το συμπέρασμα της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών να θεωρήσει αυτό το αντικείμενο των διευκρινίσεων ως ζήτημα που έχρηζε διευκρίνισης, λόγω εκ παραδρομής λάθους του E/M.

Όπως προαναφέρθηκε, πράγματι οι όροι των προσφορών επιβάλλουν όπως όλες οι αναφορές σε τεχνικά χαρακτηριστικά δοθούν στην αγγλική γλώσσα μόνο. Υποβλήθηκαν Πίνακες σε σχέση με την αντοχή των προτεινόμενων κολώνων φωτισμού, συνολικά τεσσάρων διαφορετικών ειδών κολώνων, όλοι στην αγγλική γλώσσα εκτός ενός Πίνακα από τους τέσσερεις, του οποίου οι τίτλοι των αναφορών ήταν γραμμένοι (σε αυτόν ειδικά τον Πίνακα) στη γαλλική γλώσσα με πανομοιότυπο τρόπο όπως των υπολοίπων που ήταν στην αγγλική.

Με δεδομένη την συμμόρφωση του E/M σχεδόν σε όλους τους Πίνακες με τη διάταξη που επιβάλλει τη χρήση της αγγλικής γλώσσας και με δεδομένο επίσης ότι μόνο ένας Πίνακας εκ των τεσσάρων διαφοροποιείτο από τους υπόλοιπους σε ότι αφορούσε την γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε στην περιγραφή των τίτλων, συνάγεται ότι το συμπέρασμα ότι επρόκειτο περί λάθους εκ παραδρομής, στο οποίο

κατέληξε η Αναθεωρητική Αρχή Προφορών ήταν εύλογο.

Παραθέτουμε το σχετικό απόσπασμα από την απόφαση του **ΔΕΕ, C-387/14, Esaprojekt sp. z o.o. v Województwo Łódzkie, 4η Μαΐου 2017, σκ. 37, 38**, που κατά την άποψη μας επιτρέπει το συγκεκριμένο συμπέρασμα στην παρούσα υπόθεση:

«37. Εξάλλου, κατά τη νομολογία, τόσο οι αρχές της ίσης μεταχειρίσεως και της απαγορεύσεως των διακρίσεων όσο και η υποχρέωση διαφάνειας απαγορεύουν κάθε διαπραγμάτευση μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και προσφέροντος στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημοσίας συμβάσεως, όπερ σημαίνει ότι, κατ' αρχήν, είναι αδύνατο να τροποποιηθεί προσφορά μετά την κατάθεσή της, κατόπιν πρωτοβουλίας είτε της αναθέτουσας αρχής είτε του προσφέροντος. Επομένως, η αναθέτουσα αρχή δεν μπορεί να ζητήσει διευκρινίσεις από προσφέροντα του οποίου την προσφορά θεωρεί αόριστη ή ασύμβατη προς τις τεχνικές προδιαγραφές της συγγραφής υποχρεώσεων (απόφαση της 7ης Απριλίου 2016, *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14, EU:C:2016:214, σκέψη 62 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

38. Το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει, ωστόσο, ότι το άρθρο 2 της οδηγίας 2004/18 δεν αποκλείει τη διόρθωση ή τη συμπλήρωση των στοιχείων της προσφοράς ως προς επιμέρους μόνο σημεία, ιδίως όταν αυτά χρήζουν προφανώς απλής διευκρινίσεως, ή για να απαλειφθούν πρόδηλα εκ παραδρομής σφάλματα (απόφαση της 7ης Απριλίου 2016, *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14, EU:C:2016:214, σκέψη 63 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία)».

Επομένως ο λόγος έφεσης, στο μέρος που αφορά στην αναζήτηση διευκρινίσεων με την προσκόμιση εκ νέου του Πίνακα που περιλήφθηκε στην προσφορά στην αγγλική και όχι στην γαλλική γλώσσα, γίνεται δεκτός και η πρωτόδικη δικαστική απόφαση ως προς το μέρος της που αφορά στην ακύρωση της απόφασης της Αναθεωρητικής Αρχής Προσφορών που είχε απορρίψει τον ισχυρισμό ενώπιόν της, παραμερίζεται.

Προχωρούμε στην εξέταση του λόγου έφεσης που αφορά στην παράβαση ουσιώδους όρου του διαγωνισμού σε σχέση με την παράλειψη προσκόμισης κατασκευαστικών σχεδίων.

Έχοντας μελετήσει τα έγγραφα του διαγωνισμού, τα οποία καταχωρήθηκαν ενώπιον του Εφετείου, διαπιστώνεται, σε σχέση με τον επίδικο όρο αρ. 110 των εγγράφων του δημόσιου διαγωνισμού, πως αυτό που αναζητείτο να κατατεθεί από τους προσφοροδότες ήταν *σχέδια/ κατάλογοι* των προσφερόμενων προϊόντων με τις τεχνικές τους προδιαγραφές. Παρατίθεται αυτούσιο το κείμενο του όρου 110 προς εύκολη αναφορά:

«110. Literature

It is essential that each offer shall be accompanied by

comprehensive supporting information and full technical particulars to enable the owners to assess the merits of each offer.

Drawings/Catalogues showing the details and dimensions of the offered street lighting lanterns/brackets/columns shall be submitted with the offer. All information must be in the ENGLISH LANGUAGE only.

Thus, full and detailed description and technical specification for the proposed equipment and apparatus should be submitted in duplicate with the tender. Tenders with no technical information will be rejected».

Οι ευπαίδευτοι δικηγόροι της εφεσείουσας υπέδειξαν ότι τα έγγραφα του διαγωνισμού και ειδικότερα ο επίμαχος όρος 110, δεν προέβλεπαν για την κατάθεση *κατασκευαστικών* σχεδίων τα οποία αναζητούσε η αναθέτουσα αρχή και ως εκ τούτου εισηγούνται ότι θα ήταν ενάντια στην χρηστή διοίκηση και στο κανονιστικό πλαίσιο του διαγωνισμού, να θεωρηθεί ότι η προσφορά του Ε/Μ βρισκόταν εκτός των όρων του διαγωνισμού ή ότι το Ε/Μ προέβη σε παράβαση των όρων του Διαγωνισμού εκ του γεγονότος ότι δεν υπέβαλε *κατασκευαστικά* σχέδια, ενώ είναι παραδεκτό ότι με την προσφορά του Ε/Μ *υπέβαλε τους καταλόγους του εργοστασίου*, οι οποίοι περιείχαν τα τεχνικά χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων.

Έχοντας μελετήσει τον όρο 110 του Μέρους Γ του Διαγωνισμού (ανωτέρω) προκύπτει το ερώτημα κατά πόσο η αναφορά σε

«Drawings/Catalogues» με την παρεμβολή του σημείου της καθέτου («/») μεταξύ των λέξεων πρέπει να ερμηνευτεί ότι αυτό που αναζητείται είναι είτε το ένα είτε το άλλο (Drawings *ή* Catalogues), όπως αποφάσισε η Αναθεωρητική Αρχή Προσφορών και όπως υποστηρίζεται και στο Περίγραμμα εφεσείουσας, ή αντίθετα, ότι δηλαδή απαιτείται η προσκόμιση σωρευτικά και των δύο. Τόσο η προσκόμιση του ενός όσο και του άλλου.

Έχοντας υπόψη το σύνολο των διατάξεων του Μέρους Γ, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι λέξεις αναφέρονται σωρευτικά και ο όρος απαιτεί όπως τόσο τα σχέδια (drawings) όσο και οι κατάλογοι (catalogues) θα έπρεπε να υποβληθούν και θα έπρεπε και τα δύο να παρουσιάζουν λεπτομέρειες και διαστάσεις των λαμπών (lanterns), των αγκίστρων (brackets) και των στηλών (columns). Είναι φανερό από την χρήση του σημείου της καθέτου («/») μεταξύ των όρων των τριών διαφορετικών αντικειμένων, ότι το σημείο της καθέτου («/») χρησιμοποιείται όχι για διάζευξη αλλά για σύζευξη («και») αφού χρειάζονταν να γίνει αναφορά τόσο στις λεπτομέρειες όσο και στις διαστάσεις και των τριών. Πέραν της ερμηνείας της 2^{ης} αυτής παραγράφου του όρου 110, από την οποία συνάγεται πως απαιτείτο η κατάθεση τόσο σχεδίων όσο και καταλόγων, στην όρο 109 των

τεχνικών όρων, ο οποίος προηγείται του όρου 110 αναφέρεται πως τα σχέδια (drawings (sketches)) που αναφέρονται στο σχετικό Παράρτημα (Appendix) εκδίδονται μαζί με τις προδιαγραφές και θεωρούνται μέρος της προσφοράς ως ακολούθως (σημειώνεται πως οι υπογραμμίσεις προστέθηκαν):

«109. List of drawings

The drawings (sketches) listed in the relevant Appendix are issued together with the specifications and are considered to be part of the tender».

Στην σελίδα 45 των όρων του Διαγωνισμού που φέρει τον τίτλο «APPENDIX No. 1», «DRAWING/SKETCHES-COLUMNS/FITTINGS of DESIGN DATA» αναφέρεται πως «*The following drawings and sketches are issued with the tender*». Είναι τέτοια drawings (που ακολουθούν στις σελ. 46-62) που παρουσίασε το Ε/Μ μετά που του ζητήθηκαν οι διευκρινήσεις για προσκόμιση κατασκευαστικών σχεδίων, συμμορφούμενο με την υπόδειξη.

Δεν προκύπτει καμία αμφιβολία ότι ο όρος 110 για συμπερίληψη σχεδίων εκτός από καταλόγους του εργοστασίου ήταν ουσιώδης όρος. Δεν θα μπορούσαν να ζητηθούν από την Αρμόδια Αρχή εκ των υστέρων. Η παράλειψη του Ε/Μ να τα παρουσιάσει στην προσφορά

του παραβίαζε ουσιώδη όρο του Διαγωνισμού, που δεν αποτελούσε λάθος εκ παραδρομής σε επιμέρους στοιχείο. Καταλήγουμε πως ορθά το πρωτόδικο Δικαστήριο ακύρωσε την επίδικη στην προσφυγή απόφαση για τον λόγο αυτό ακυρώσεως.

Με βάση την απόρριψη του λόγου έφεσης στο σκέλος αυτό, σε σχέση δηλαδή με ακύρωση της επίδικης στην προσφυγή απόφασης που αφορούσε την μη υποβολή των σχεδίων που αναζητήθηκαν εκ των υστέρων του όρου αρ. 110, το ακυρωτικό αποτέλεσμα της πρωτόδικης απόφασης επικυρώνεται. Παρέλκει ως εκ τούτου η εξέταση των λόγων αντέφεσης.

Επιδικάζονται €3.000 έξοδα υπέρ της εφεσίβλητης, πλέον ΦΠΑ, αν υπάρχει, στην παρούσα διαδικασία. Η διαταγή για τα έξοδα της πρωτόδικης διαδικασίας επικυρώνεται.

Τ. Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Δ.

Ν. ΣΑΝΤΗΣ, Δ.

Μ. ΚΑΛΛΙΓΕΡΟΥ, Δ.